

Leusden Toen

20e jaargang nr. 4 - november 2004

Uitgave van HISTORISCHE KRING LEUSDEN

EEN HAMERSVELDS CAFÉ; "BIJ TINUS KON JE ALTIJD TERECHT."

Frans van Loenen

De Leusdenaar van nu beschouwd "De Hamershof" ongetwijfeld als het "kloppend hart" van het dorp.

Echter, in de vorige eeuw tot pakweg 1975 was het "centrum" van Hamersveld heel wat kleiner van omvang. Eigenlijk kunnen

Tinus van de Pol in zijn slijterij in 1979. Het café had toen al enige jaren zijn deuren gesloten' Foto: Archief fam. v.d. Pol

we volstaan met de hoek Zwarteweg/ Burg. de Beaufortweg waar de smederij van Gijs. "Pruts" v.d. Hengel en Café Tinus v.d. Pol waren gevestigd.

Heel overzichtelijk dus. Nu is eetcafé "De Dikke" nog steeds een pleisterplaats voor vertier zoekende jongeren..

Het café werd aanvankelijk uitgebaat door de moeder van Gijs, de smid.

Tinus v.d. Pol, geboren in 1906 op een boerderijtje waar nu "De Biezenkamp" staat, wilde eigenlijk slager worden maar vond eerder emplooi als bakkersknecht bij Stephen v.d. Berg en later Evert v.d. Hengel aan de Hamersveldseweg.

In 1932, getrouwd en wel met Riek Greefhorst, kon hij het café aan de Zwarteweg huren voor 6 gulden per week.

Een café/ slijterij ontstond meestal als bijverdienste naast een kruidenierszaak, (Ros Beijaart) of bakkerij (Opeenvolgende telgen v.d. Hengel).

Ook Tinus had dus een volledige werkdag achter de rug als hij om 17.30 het café ontsloot voor zijn klanten. Zo verwierf hij een (bescheiden) tweede bron van inkomsten.

Tijdens de oorlog waren de Duitsers er ingekwartierd en lag de boel noodgedwongen stil.

Toch voorzagen zij de familie van kolen en ook vlees uit de slachterij die de Duitsers in een schuurtje bij de naastgelegen smederij hadden ingericht.

In 1945 kon hij het pand kopen en er ook gaan wonen. Helaas overleed zijn vrouw in 1948 en bleef Tinus achter met 9 kinderen. Hij hertrouwde 1 jaar later met Gerritje Blom die in Achterveld een kruidenierszaak dreef onder de naam; "De Morgenzon".

Vanaf dat jaar droeg het café die naam hetgeen met een flinke lichtbak werd onderstreept. Ingeburgerd is die naam echter nooit. Het bleef gewoon het "café van Tinus"!

Dat was ook terecht want hij dreef de zaak met "hart en ziel", zo vertellen zijn dochters met liefde over hem .

Ook al betekende dat dat ze hem weinig zagen. Hij vertoefde immers altijd achter de toog, ook als er geen klant te bekennen viel.....

Toch bleek hij een groot gezag te bezitten zodra hij het nodig vond zijn stem te verheffen en onoirbaar gedrag aan de kaak te stellen.

Het was een "nét" café waarin het biljart het middelpunt vormde. Niet zelden stond hij zelf aan het laken en was hij een gedegen instrukteur voor beginners. Bijkomend voordeel hiervan was dat hij zijn biljartlaken heel hield.

Ook de kaartclubjes vulde hij met genoeg en zodra er een vierde man nodig was. Het

Gijs "Pruts" v. d. Hengel, de smid poseert met zijn hondje vóór zijn smederij. Rechts "hangplek De Tol".

Foto: Timo Brouwer.

Zijn 2e vrouw had niet veel op met het café maar heeft het niettemin tientallen jaren blinkend schoon en opgewreven gehouden. Iedere ochtend werd de zaak tot in de puntjes schoongemaakt, waarna ze zich de verdere dag niet meer liet zien. Tinus was niet zo'n prater, meer een stille observator.

zegt wellicht ook iets over de omvang van de klandizie die dit blijkbaar makkelijk toeliet.

De eerste jaren was er nog geen toilet. Een plashoek naast de smederij van Gijs Pruts was buitenom goed bereikbaar en volstond. Dat de familie vanuit de woonkeuken vrij

zicht had op deze provisorische voorziening werd voor lief genomen. Toen later de eerste vrouwelijke bezoekers hun intrede deden mochten zij gebruik maken van het gemak van de familie.

Briefjes voor de begeerde vriend(in) werden om begrijpelijke redenen liever niet naar het huisadres verzonden. Gijs nam ze welwillend in ontvangst en plaatste de post vervolgens voor het raam van de smederij.

Een verlaten "centrum" van Hamersveld op zondagmorgen. Rechts de smederij en café broederlijk naast elkaar. Ong. 1967.

Foto Timo Brouwer

In de jaren '50 vonden de "nozems" vóór de smederij van Gijs en het café van Tinus hun eerste "hangplek" onder de bomen. In de volksmond heette deze 20 vierkante meter "De Tol", want die had daar ooit gestaan. Er was geen enkele bemoeienis van de gemeente of raadpleging van omwonenden nodig. Integendeel, Gijs vond het maar wát gezellig dat jongvolk voor de deur en posteerde zich regelmatig in zijn vensterbank om zich uitgebreid met hen te verstaan. Ook stond hij aan de wieg van menig ontluikende liefde en trad hij op als "intermediair".

Gijs kende zijn pappenheimers en zorgde ervoor dat het bakvissenproza ter bestemder plaatse kwam. In het Hamersveld van toen was 1 hangplek ruimschoots voldoende; Zoals al gememoreerd; een overzichtelijke wereld!

Zo hield Gijs buiten een oog in het zeil en Tinus binnen in het café.

Tinus' café was namelijk de bakermat van de RODA-voetballers die hun fietsen en brommers tegen zijn gevel stalden om hun reis per busje te vervolgen naar de uitwedstrijden. Na afloop was de "nabespreking" uiteraard bij Tinus en

werden de verworven bekers daar in de prijzenkast geplaatst. Ook de brandweertlieden zochten er verpozing na de spuitoefeningen. Dat het een "nét" café was moge ook blijken uit het feit dat Tinus nooit toestond dat de rondjes van zijn klanten uit het loonzakje werden bekostigd. De "zwarte lijst" met namen van mannen die hun gezin tekort deden of een "kwade dronk" bezaten, werd regelmatig geraadpleegd waarop menigeen werd heengezonden nog vóór ze een bestelling hadden kunnen plaatsen. De politie zorgde op gezette tijden voor "aanvullingen" en schroomde niet daar

Reclame werd niet geschuwd, getuige dit sigarenbandje. In die tijd werden ze fanatiek door de jeugd verzameld.

foto's bij te leveren. De lijst telde op een gegeven moment zo'n 200 namen! Daarmee was dan ook de hele regio "gedekt"! Of men ooit weer werd afgevoerd van zo'n lijst lijkt twijfelachtig. Tinus was geopend tot 22.30 uur, maar toen de jongeren ná het "lof" in de kerk eerst naar de bioscoop gingen alvorens af te zakken naar de kroeg, werd dat sluitingsuur steeds later. Tinus klaagde dan dat hij er niks meer aan overhield, maar wel méér uren op zijn post moest blijven. Hij kreeg wel met meer "nieuwigheid" te maken. De intrede van het "tapbier" ging niet zonder slag of stoot en over gasverwarming (explosiegevaar!) werd lang gewikt en gewogen. Ook de jukebox kon op zeker

moment niet meer geweerd worden. De beatmuziek voorzag duidelijk in een behoefte! Van tijd tot tijd werden enkele singletjes door de verhuurder verwisseld voor de nieuwste hits. Mevrouw v.d. Pol verzuimde dan niet even te melden welke plaatjes er wat haar betreft voorgoed afgevoerd konden worden. Een wens die natuurlijk subiet werd ingewilligd. Of de Beatles of de Stones haar toorn wekten vermeldt de overlevering helaas niet. Een bordje "wegens familieomstandigheden gesloten" had Tinus niet nodig want het café sluiten was gewoonweg uitgesloten. Bij "rouwen en trouwen" verscheen Tante Riek om de boel draaiende te houden. Het "op de lat schrijven" was in die tijd een vanzelfsprekende service van de hele middenstand. Maar zelfs voor Tinus was er een grens, al nam hij die heel ruim! Niet zelden verzuchtte hij bij de aanblik van een overlijdensadvertentie; "Die staat óók nog in m'n boekje". Gelukkig was hij dat stadium meestal vóór door hoge achterstallige rekeningen thuis bij de klanten te gaan innen tot in Amersfoort aan toe! Effektief, en een prettige bijkomstigheid was het inzicht dat de gezinsleden kregen in het uitgavepatroon van vader! Toen de schoonzoons- en dochters hun intrede deden in huize v.d. Pol stelde Tinus een onverbidde lijn in; In de huiskamer was de koffie etc. uiteraard onderdeel van de gastvrijheid. Bevond men zich echter, al dan niet toevallig, in het cafégedeelte, dan diende er onverwijld betaald te worden voor het genotene. Met recht; "Zonder aanzien des persoons". Van die lijn werd niet afgeweken. De schoonzoons spreken er (gelukkig) met vertedering over. In 1976 was Tinus 70 jaar en vond hij het welletjes. Hij sloot het café en hield de slijterij nog aan tot 1985. Gewoon om toch iets omhanden te hebben.

Niet teveel natuurlijk, het moest wel leuk blijven. Om dat te bereiken zorgde hij ervoor dat de flessen flink "aan de prijs" aan de man werden gebracht. Dat voldeed uitstekend. 87 jaar oud was hij toen hij in 1994 overleed in St. Joseph in Achterveld.

Een Hamersvelder die slager wilde worden maar toch met "hart en ziel" bakker en kastelein was. "Bij Tinus kon je altijd terecht". Een mooier compliment valt niet te maken!

LEUSDEN TOEN EN NU

Frans van Loenen

Als aanvulling op het artikel over het café van Tinus v.d. Pol elders in dit blad, op de volgende pagina's een nadere blik op het kruispunt Zwarteweg/Asschatterweg/Burg. De Beaufortweg, oftewel het "dorpshart" van Hamersveld.

Op de bovenste foto is de smederij van Gijs v.d. Hengel in de jaren '30 te zien. Het café van Tinus v.d. Pol gaat schuil achter de bomen van "De Tol".

Op de onderste foto uit de jaren '60 is dit pand wél goed te zien. Toen de foto werd genomen was de noodzaak van zebrapaden en verdere verkeersregulerende tekens en borden niet zo zichtbaar. Schijn bedriegt? Feit is wel dat de verkeerstoename enige jaren geleden leidde tot de aanleg van de huidige rotonde. Aardig dat er toen weer wat plaats kwam voor "groen" in het

midden zoals de foto van nu op de rechterpagina laat zien. Één boom bleef gespaard en vormt nu de parel van het terras van eetcafé "De Dikke". Boerderij "De Swartesteegh" links op de bovenste foto is eind jaren '50 gesloopt ten behoeve van het nieuwe gebouw van de Raiffaisenbank. Nu zetelen de keurslagers er. De boerderij deed ook dienst als "rechthuis" voor kleine vergrijpen. De smederij van Gijs v.d. Hengel viel in 1977 ten prooi aan de slopershamer om plaats te maken voor nieuwe woningen. Welbeschouwd ziet dit stukje Leusden er nog best gemoedelijk uit anno 2004! Om dat zo te houden is het behoud van de oude smederij en het woonhuis van de fa. Tolboom aan de overkant natuurlijk wel een voorwaarde! Graag inpassen in die grootse "Biezenkamplannen"!!

Foto: archief : F. van Loene

Foto: Timo Brouwer

Foto Frans van Loenen

"De Tol" in 2004.

Foto: Frans van Loenen.